

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА

ID 6490

Шифр, назва спеціальності та освітній рівень	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок (бакалавр)	Назва освітньої програми	Фінанси, банківська справа та страхування (2024)
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова викладання	Українська
Факультет	Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)	Кафедра	Каф. економіки та фінансів (ЕФ)

Викладач/викладачі

Маркович Ірина Богданівна, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів, [профіль на порталі "Науковці ТНУ"](#)

Загальна інформація про дисципліну

Мета курсу	формування у студентів знань теорії та практики поведінкової економіки, розуміння поведінкових закономірностей та їх впливу на перебіг економічних процесів, формування на цій основі професійних компетентностей у сфері прийняття економічних рішень.
Формат курсу	Змішаний – передбачає проведення лекцій, практичних робіт та консультації для кращого розуміння викладеного матеріалу і має супровід в електронному навчальному курсі системи A-Tutor, має структуру, контент, завдання і систему оцінювання.
Компетентності ОП	<p>Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей: інтегральної:</p> <p>здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування в ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування у професійній діяльності окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.</p> <p>загальних:</p> <p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК6. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні ЗК9. Здатність бути критичним і самокритичним</p> <p>спеціальних (фахових):</p> <p>спеціальних (фахових):</p> <p>СК1. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища СК9. Здатність здійснювати ефективні комунікації</p>
Програмні результати навчання з ОП	<p>ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв’язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.</p> <p>ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.</p> <p>ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.</p> <p>ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб’єктів.</p>

	<p>ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.</p>
Обсяг курсу	<p>Очна (денна) форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4; лекції — 28 год.; практичні заняття — 28 год.; самостійна робота — 64 год.;</p> <p>Заочна форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4; лекції — 8 год.; практичні заняття — 4 год.; самостійна робота — 108 год.;</p>
Ознаки курсу	<p>Рік навчання — 4; семестр — 8; Обов’язкова (для здобувачів інших ОП може бути вибірковою) дисципліна; кількість модулів — 2;</p>
Форма контролю	<p>Поточний контроль: Поточне опитування; тестування; виконання презентацій; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії. Можливий ректорський контроль</p> <p>Підсумковий контроль: залік</p>
Компетентності та дисципліни, що є передумовою для вивчення	<p>Студенти повинні мати знання із макроекономіки, мікроекономіки, економічної теорії</p>
Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення	<p>Студент повинен бути впевненим користувачем прикладних програм Microsoft Office</p>

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекційний курс	Годин	
	<u>ОФЗО</u>	<u>ЗФЗО</u>
<p>Тема 1.</p> <p>Поведінкова економіка в системі економічних наук</p> <p>1.1. Еволюція уявлень про людину в економічних теоріях. Поняття економічної поведінки. Поведінкова економіка як наука про прийняття економічних рішень.</p> <p>1.2. Обмеження традиційних уявлень про «людину економічну», «Екони» і «гумани». Раціональна та ірраціональна поведінка. Сфери застосування поведінкових знань в економіці. Прогноз в економіці та інших гуманітарних науках.</p> <p>1.3. Предмет та методи дослідження в поведінковій економіці. Особливості досліджень в економіці. Логіка експерименту в поведінковій економіці.</p>	4	2
<p>Тема 2.</p> <p>Психофізіологічні особливості та когнітивні процеси в прийнятті економічних рішень</p> <p>2.1 Поняття й види когнітивних процесів. Свідомість і контроль дій. Когнітивні процеси в прийнятті економічних рішень.</p> <p>2.2 Увага, її види та особливості. Когнітивні обмеження. Обмеження процесів сприйняття. Обмеження процесів пам'яті. Феномени уваги та обмеження процесів мислення.</p>	4	2
<p>Тема 3. Нейроекономіка</p> <p>3.1 Психофізіологія прийняття рішень в економіці. Інформаційна модель роботи мозку. Нейроекономіка як система методів фіксації мозкової активності. Нейроекономіка як система дослідження суб'єктивного досвіду.</p> <p>3.2 Фактори емоційного впливу. Емоції та їх вплив на прийняття рішень, оцінку ризику та очікуваного доходу. Вплив емоцій на вибір. Управління емоціями.</p> <p>3.3 Нейромаркетинг. Нейрологія прийняття купівельних рішень. Емоції та їх вплив на прийняття рішень, оцінку ризику та очікуваного доходу. Соціальна та економічна взаємодія.</p>	2	
<p>Тема 4. Обмежена раціональність. Шум. Медіація</p> <p>4.1 Обмежена раціональність (Герберт Саймон)</p> <p>4.2 Несхильність до ризику, «спадна гранична корисність багатства» (Деніел Бернулі)</p> <p>4.3 Шум</p> <p>4.4 Корпоративна медіація як інноваційний підхід до вирішення конфліктів у бізнес-середовищі</p>	2	

<p>Тема 5. Теорія перспектив (теорія «проспектів»)</p> <p>5.1 Теорія очікуваної корисності (Джон фон Нейман, Оскар Моргенштерн). Приклади ситуацій, в яких теорія очікуваної корисності «не працює» (експериментальна спростування теорії очікуваної корисності – парадокси Бернуллі, Алле, Ельсберга).</p> <p>5.2 Теорія перспектив Канемана і Тверські (теорія про поведінку гуманів).</p> <p>5.3 Залежність цінності від точки відліку, уникнення втрат, нелінійне зважування ймовірностей. Цінність в теорії перспектив. «Страх втрат».</p>	4	1
<p>Тема 6. Аномалії в економічній поведінці та психологічні аспекти мотивації діяльності</p> <p>6.1. Індивідуальні аномалії. Ефект переваг. Імпульсивне інвестування. Перевага поточного споживання. Жадібність та страх. Пастка втоплених витрат.</p> <p>6.2. Аномалії групової поведінки. Взаємна корисність. Стадна поведінка. Неприйняття несправедливості. Фінансові бульбашки та кризи.</p> <p>6.3. Аномалії ринкової поведінки. Гіпотеза ефективного рівня оплати праці. Феномени прибутковості акцій. Пастка дивідендів. Календарний ефект. Ефект краю.</p>	4	1
<p>Тема 7. Поведінкові фінанси</p> <p>7.1 Історія виникнення та розвиток, взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Критика традиційних фінансових теорій.</p> <p>7.2 Ефективність фінансових ринків. Суб'єктивні фактори, що визначають нераціональну поведінку учасників ринків, та «ефекти» нераціональних дій учасників ринку в умовах невизначеності та ризику: евристичні помилки, ефекти, пов'язані з залежністю форми, проспектна теорія, теорія неефективних фінансових ринків.</p>	2	2
<p>Тема 8. Особливості експериментального підходу до вивчення економіки</p> <p>8.1 Експериментальний підхід до вивчення економічних (соціально-економічних) процесів. Взаємозв'язок економічної науки та психології. Сучасні проблеми експериментальної економіки. Види економічних експериментів.</p> <p>8.2 Методологія експериментальної економіки та результативність застосування її методів: виявлення парадоксів прийняття рішень, аномалій в економічній поведінці, перевірка достовірності прогнозів тощо.</p> <p>8.3 Математична формалізація та моделювання економічних ситуацій</p>	2	2
<p>Тема 9. Методологічні аспекти побудови експериментальних досліджень в мікроекономічних системах</p> <p>9.1 Евристики оцінки частоти та вірогідності. Вплив доступності події на подальший вибір. Ефект якоріння в евристиці доступності. Ретроспективне викривлення. Евристика репрезентативності. Суб'єктивна ймовірність.</p>	2	

9.2 Помилки логіки. Помилкове сприйняття випадковості. Вплив закону малих чисел. Помилки умовиводу. «Необдумані» рішення.

9.3 Помилки планування. Помилки в оцінюванні втрат. Надмірна впевненість у судженнях.

Тема 10. Теорія ігор. Навчання в іграх

10.1 Сутність та значення теорії ігор у формуванні стратегічного мислення. Раціональність і егоїзм в теорії ігор.

2

10.2 Рівновага Неша. Чиста та змішана стратегії рівноваги Неша.

10.3 Гра «Дилема в'язня» та її варіації. Вирішення дилеми в'язнів. «Битва статей». Гра «Орел і решка». Гра «Суспільне благо».

РАЗОМ: 28 10

Практичні заняття (теми)	Годин		
	<u>ОФЗО</u>	<u>ЗФЗО</u>	
Тема 1. Поведінкова економіка в системі економічних наук	4	1	
Тема 2. Психофізіологічні особливості та когнітивні процеси в прийнятті економічних рішень	4	1	
Тема 3. Нейроекономіка	2		
Тема 4. Обмежена раціональність. Шум. Медіація	2		
Тема 5. Теорія перспектив (теорія «проспектів»)	2	1	
Тема 6. Аномалії в економічній поведінці та психологічні аспекти мотивації діяльності	2		
Тема 7. Поведінкові фінанси	2	1	
Тема 8. Особливості експериментального підходу до вивчення економіки	2		
Тема 9. Методологічні аспекти побудови експериментальних досліджень в мікроекономічних системах	4		
Тема 10. Теорія ігор. Навчання в іграх	4		
	РАЗОМ:	28	4

ІНШІ ВИДИ РОБІТ

Теми, короткий зміст

1. Історія виникнення та розвитку поведінкової економіки
2. Ключові ідеї та принципи поведінкової економіки
3. Критика припущень неокласичної економічної теорії з позицій поведінкового підходу
4. Основні концепції та методи досліджень у поведінковій економіці
5. Евристики та упередження у прийнятті рішень економічними агентами
6. Вплив психологічних чинників на економічну поведінку
7. Нейроекономіка та нейромаркетинг: сутність і значення
8. Ірраціональна поведінка споживачів з погляду поведінкової економіки
9. Застосування ідей поведінкової економіки у сфері фінансів
10. Вплив поведінкових чинників на розвиток підприємництва
11. Поведінкові моделі прийняття рішень за умов невизначеності
12. Поведінкові аспекти управління організаціями
13. Поведінкові чинники у корпоративних фінансах та управлінні
14. Поведінкові причини аномалій на фінансових ринках
15. Використання ідей поведінкової економіки в державному регулюванні

Інформаційні джерела для вивчення курсу

Дистанційний курс «Поведінкова економіка» (ID 6490)

1. Конспект лекцій з навчальної дисципліни “ економіка” для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх форм навчання за освітньою програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», галузі знань галузі знань 07 "Управління та адміністрування"», спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" / Укладач: І.Б. Маркович. Тернопіль: ТНТУ. 2024. 56 с.
2. Методичні вказівки для практичних занять з навчальної дисципліни “Поведінкова економіка” для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх форм навчання за освітньою програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», галузі знань 07 "Управління та адміністрування"», спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" / Укладач.: І.Б. Маркович. Тернопіль: ТНТУ. 2024. 51 с.
3. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни “Поведінкова економіка” для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх форм навчання за освітньою програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», галузі знань 07 "Управління та адміністрування"», спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" / Укладач.: І.Б. Маркович. Тернопіль: ТНТУ. 2024. 24 с.

Рекомендована література

1. Талер Річард. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення / пер. с англ. Світлана Крикуненко. – К.: Наш формат, 2018. – 464 с.
2. Талер Р., Санстейн К. Поштовх. Як допомогти людям зробити правильний вибір / пер. з англ. Ольга Захарченко, К. Наш формат, 2017, 312 с.
3. Аріелі, Ден. Передбачувана ірраціональність ; пер. з англ. Дзвінки Завалій. - Львів : Вид-во Старого Лева, 2018. - 296 с.
4. Ушкальов В. В. Поведінкова економіка : конспект лекцій / В. В. Ушкальов; Харківський національний економічний університет. – Харків : ХНЕУ, 2020. – 140 с.
5. Возняк Г., Патицька Х., & Кльоба, Т. Поведінкова економіка в сучасних дослідженнях регіонального і місцевого розвитку: теоретичні аспекти. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2021. 1(36). 293–301. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3210>
6. Поведінкова економіка: від теорії до практики: Т 26 міждисциплінарний навчальний посібник. За науковою ред. к.е.н., доц. Татомир І.Л., к.е.н., доц. Квасній Л.Г. Трускавець: ПОСВІТ, 2022, 408 с
7. Гудзь М.В. Поведінкова економіка в умовах війни: вплив емоцій на економічні рішення громадян. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2384/2305>
8. Гоулман Д. Емоційний інтелект у бізнесі / Деніел Гоулман ; пер. з англ. Ю.Шекет. Х. : Віват, 2021. 528 с

Політики курсу

Політика контролю	Використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань та презентацій; оцінювання результатів виконаних самостійних робіт; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії; індивідуальні консультації; екзамен. Можливий ректорський контроль.
Політика щодо консультування	Консультації при вивченні дисципліни проводяться згідно затвердженого на кафедрі . Консультування передбачено як очно ,так і з використанням ресурсів електронного навчального курсу у середовищі електронного навчання університету.
Політика щодо перескладання	Студент має право на повторне складання модульного контролю з метою підвищення рейтингу протягом тижня після складання модульного контролю за графіком. Перескладання екзамену відбувається в терміни, визначені графіком освітнього процесу. Здобувач ВО має право на зарахування результатів навчання здобутих у неформальній чи інформальній освіті.
Політика щодо академічної доброчесності	При складанні усіх видів контролю у середовищі електронного навчання завжди активується система розпізнавання особи, що складає контроль. Усі практичні роботи у ЕНК перевіряються вбудованою системою Антиплагіат. При складанні усіх форм контролю забороняється списування, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За наявності поважних причин (наприклад, хвороба, особливі потреби, відрядження, сімейні обставини, участь у програмах академічної мобільності тощо) навчання може здійснюватися за індивідуальним графіком, погодженим з деканом факультету.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти за курс

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль	Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота			Аудиторна та самостійна робота			Одна третя від суми балів, набраних здобувачем впродовж семестру	100
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота			
20	20		20	15			
№ лекції	Види робіт	К-ть балів	№ лекції	Види робіт	К-ть балів		
Тема 1	Практичне заняття №1	3	Тема 8	Практичне заняття №8	2		
Тема 2	Практичне заняття №2	2	Тема 9	Практичне заняття №9	2		
Тема 3	Практичне заняття №3	3	Тема 10	Практичне заняття №10	2		
Тема 4	Практичне заняття №4	2	Тема 11	Практичне заняття №11	1		
Тема 5	Практичне заняття №5	3	Тема 12	Практичне заняття №12	2		
Тема 6	Практичне заняття №6	2	Тема 13	Практичне заняття №13	2		
Тема 7	Практичне заняття №7	5	Тема 14	Практичне заняття №14	2		

Розподіл оцінок

Сума балів за навчальну діяльність	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою, залік
90-100	A	Зараховано
82-89	B	Зараховано
75-81	C	Зараховано
67-74	D	Зараховано
60-66	E	Зараховано
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Затверджено рішенням кафедри ЕФ, протокол №1 від «29» серпня 2025 року.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми канд. екон. наук, доцент кафедри ЕФ

Андрій КРУПКА